

1

Uvod u italijanski jezik

U OVOM DELU. . .

- » Upoznajte osnove italijanskog jezika.
- » Usredsredite se na izgovor kako biste zvučali kao izvorni govornik.
- » Istražite osnove italijanske gramatike kako biste osigurali slaganje imenica i glagola i savladali druga važna pravila.
- » Naučite kako da kažete „zdravo“ i „doviđenja“, kao i kako da predstavite sebe i druge.
- » Saznajte kako da kažete koliko je sati, upišete datume u kalendar i pitate za brojeve telefona.

- » Otkrivanje italijanskog koji već poznajete
- » Korišćenje osnovnih izraza za snalaženje i srodnih reči
- » Uvod u osnovni italijanski izgovor

Poglavlje **1**

Govorni italijanski

Verovatno znate da je italijanski romanski jezik, što znači da je on, baš kao i španski, francuski, portugalski i neki drugi jezici, potomak latinskog. Postojalo je vreme kada je latinski bio zvanični jezik u velikom delu Evrope jer su Rimljani vladali tolikim prostorom. Pre dolaska Rimljana, ljudi su govorili svoje jezike, a mešavina tih izvornih jezika sa latinskim stvorila je mnoge jezike i dijalekte koji su i danas u upotrebi. Ako poznajete jedan od ovih romanskih jezika, često možete razumeti delove drugog. Ali baš kao što članovi iste porodice mogu izgledati veoma slično, ali imati potpuno različite ličnosti, tako je i sa ovim jezicima. Ljudi u različitim oblastima govore na veoma različite načine zbog istorijskih ili društvenih razloga, i iako je italijanski zvanični jezik, Italija ima bogatu raznolikost dijalekata. Neki dijalekti se toliko razlikuju od standardnog italijanskog da se ljudi iz različitih regiona ne mogu razumeti. Uprkos broju različitih akcenata i dijalekata, bićete srećni da otkrijete da svi razumeju italijanski koji vi govorite i vi ćete razumeti njihov. (Italijani obično ne govore svojim dijalektom sa ljudima van svog regiona.) Ovo poglavlje vas uvodi u svet italijanskog.

Već znate ponešto italijanskog!

Iako su Italijani veoma ponosni na svoj jezik, dozvolili su nekim engleskim rečima kao što su **gadget**, **jogging**, **weekend** i **shock** da uđu u njega. Često koriste reč **okay**, a otkako su računari ušli u njihove živote, kažu „**clliccare sul mouse**“ (klik-ka-re sul maus) (*kliknuti mišem*). Konačno, tu je i **lo zapping** (lo zaping), što

znači neprekidno menjanje TV kanala daljinskim upravljačem. Ovo su samo neke od mnoštva engleskih reči koje su ušle u italijanski jezik. Na isti način, mnoge italijanske reči su poznate širom sveta. Možete li se setiti nekih? Razmotrite sledeće reči:

- » **pizza** (*pic-ca*)
- » **pasta** (*pa-sta*)
- » **spaghetti** (*spa-get-ti*)
- » **tortellini** (*tor-tel-li-ni*)
- » **mozzarella** (*moc-ca-rel-la*)
- » **espresso** (*e-spres-so*)
- » **cappuccino** (*kap-pu-či-no*)
- » **panino** (*pa-ni-no*): Za jedan sendvič; za dva ili više, reč je **panini** (*pa-ni-ni*)
- » **biscotti** (*bi-skot-ti*) (*keksi*): Jedan keks je **biscotto** (*bi-skot-to*)
- » **tiramisù** (*ti-ra-mi-su*)

Uzred, da li ste znali da **tiramisù** bukvalno znači *povuci me gore (podigni me)*? Nativ potiče od naleta energije koji dobijate od jakog italijanskog espresa i jaja u njemu. Možda ste čuli reči koje nisu direktno povezane sa hranom, kao što su sledeće:

- » **amore** (*a-mo-re*): Ovo je reč za *ljubav* o kojoj govore tolike italijanske pesme.
- » **avanti** (*a-van-ti*): Ovu reč koristite kao *uđil, hajde! ili pokreni se!*
- » **bambino** (*bam-bi-no*): Ovo znači *dete* ili *dečak*. Reč za *devojčicu* je **bambina** (*bam-bi-na*).
- » **bravo!** (*bra-vo*): Recite ovo muškarcu. Za ženu koristite **brava!** (*bra-va*), a za grupu **bravi!** (*bra-vi*) ili **brave!** (*bra-ve*) ako su u pitanju samo žene.
- » **ciao!** (*čao*): **Ciao** znači i *zdravo* i *doviđenja*.
- » **scusi** (*sku-zi*): Ova reč znači *izvinite* i upućuje se osobama koje ne poznajete ili kojima se obraćate formalno. Kažete „**scusa**“ (*sku-za*) ljudima koje poznajete i deci.

Čuli ste bar neke od ovih reči, zar ne? Ovo je samo mali deo svih raznih reči i izraza koje ćete upoznati u ovoj knjizi.

Srodne reči

Pored reči koje su direktno ušetale u jezik, italijanski i engleski imaju mnogo srodnih reči. Srodna reč je reč u jednom jeziku koja ima isto poreklo kao reč u drugom i može zvučati slično. Sledeće reči vam mogu dati neposredan osećaj šta su srodne reči:

- » **aeroporto** (a-e-ro-por-to) (*aerodrom*)
- » **attenzione** (at-ten-cio-ne) (*pažnja*)
- » **comunicazione** (ko-mu-ni-ka-cio-ne) (*komunikacija*)
- » **importante** (im-por-tan-te) (*važno*)
- » **incredibile** (in-kre-di-bi-le) (*neverovatno*)

Razumete mnogo više italijanskog nego što mislite. Da biste se uverili, pročitajte ovu kratku priču sa italijanskim rečima i vidite koliko vam je lako da je razumete:

Njemu se čini **impossibile** (im-pos-si-bi-le) da je sada na **aeroporto** (a-e-ro-por-to) u Rimu. Kada izađe na ulicu, prvo pozove **taxi** (tak-si). Otvara svoju torbu da vidi da li ima **medicine** (me-di-či-ne) koje mu je **dottore** (dot-to-re) prepisao. Prolazeći kroz ovaj **terribile traffico** (ter-ri-bi-le traf-fi-ko), prolazi pored **cattedrale** (kat-te-dra-le), nekih **monumenti** (mo-nu-men-ti) i mnogih **palazzi** (pa-lac-ci). On zna da će ovo biti **fantastico** (fan-ta-sti-ko) putovanje.

Zvučati italijanski: osnove

Italijanski pruža vašem jeziku mnoštvo prilika za akrobacije – i to je deo zabave. Jezik vas upoznaje sa nekim novim i uzbudljivim glasovima. U ovom odeljku ćemo vas provesti kroz neke osnovne smernice za izgovor kako bismo vam pomogli da govorite italijanski kao izvorni govornik. Kroz ovu knjigu, izgovor italijanskih reči ćete nalaziti u zagradama.

Slogove razdvajamo crticom, ovako: **casa** (ka-za) (*kuća*). Naglašeni slog, odnosno deo reči gde stavljate naglasak, ispisan je u kurzivu.

Abeceda

Italijanska *abeceda* – **abbicci** (ab-bič-či) sastoji se od 21 znaka:

A B C D E F G H I L M N O P Q R S T U V Z

Pomoću ovih znakova Italijani pišu 28 glasova. Neka su slova višeznačna ili se kombinuju dva ili tri znaka. Ovim italijanski jezik odstupa od pravila svaki znak jedan glas, kao u srpskom jeziku. (prim. prev.)

Koji je bolji način da počnete da govorite jezik nego da se upoznate sa njegovom abecedom! Tabela 1-1 pokazuje vam sva slova kao i to kako svako od njih zvuči. Slušajte i ponavljajte onoliko puta koliko vam je potrebno. Imajte na umu da u italijanskoj abecedi postoji samo 21 slovo: nedostaju **j, k, w, x i y** (koja se javljaju u stranim rečima).

PRESLUŠAJ

TABELA 1-1

Italijanska abeceda (abbicci)

Slovo	Izgovor	Slovo	Izgovor
a	a	b	bi
c	či	d	di
e	e	f	ef-fe
g	dži	h	ak-ka
i	i	j	lun-ga
k	kap-pa	l	el-le
m	em-me	n	en-ne
o	o	p	pi
q	ku	r	er-re
s	es-se	t	ti
u	u	v	vu
w	dop-pja vu	x	iks
y	ip-si-lon	z	dze-ta

Samoglasnici

Italijanski ima pet pisanih samoglasnika: **a, e, i, o i u**.

Samoglasnik „a“

Izgovara se kao *a* u srpskoj reči *tata*. Transkribujemo ga kao (a) kao u reči **casa**.

- » **albero** (al-be-ro) (*drvo*)
- » **marmellata** (mar-mel-la-ta) (*džem*)
- » **sale** (sa-le) (*so*)

Samoglasnik „e“

Zvuči slično kao *e* u reči *svet*. Transkribujemo ga kao (e).

- » **sole** (so-le) (*sunce*)
- » **peso** (pe-zo) (*težina*)
- » **bere** (be-re) (*piti*)

Samoglasnik „i“

Izgovara se (i) kao u srpskom *mir*.

- » **cinema** (či-ne-ma) (*bioskop*)
- » **bimbo** (bim-bo) (*dečak*)
- » **vita** (vi-ta) (*život*)

Samoglasnik „o“

Izgovara se kao u reči *oko*.

- » **domani** (do-ma-ni) (*sutra*)
- » **piccolo** (pik-ko-lo) (*mali*)
- » **dolce** (dol-če) (*slatko*)

Samoglasnik „u“

Zvuči kao u reči *vuk*.

- » **tu** (tu) (*ti*)
- » **luna** (lu-na) (*mesec*)
- » **frutta** (frut-ta) (*voće*)

Specifičnosti izgovora

- » **oi** kao u **noi** (noi) (*mi*)
- » **ai** kao u **dai** (dai) (*daješ*)
- » **ei** kao u **lei** (lei) (*ona*)
- » **ie** kao u **grazie** (gra-cje) (*hvala*)

Suglasnici

Većina se izgovara isto kao u srpskom, ali neki imaju bitne razlike:

» **b: bene** (be-ne) (*dobro*)

» **d: dare** (da-re) (*dati*)

» **f: fare** (fa-re) (*raditi*)

» **l: ladro** (la-dro) (*lopov*)

» **m: madre** (ma-dre) (*majka*)

» **n: no** (no) (*ne*)

» **p: padre** (pa-dre) (*otac*)

» **t: treno** (tre-no) (*voz*)

Obavezno naglasite t kada je duplirano, kao u reči **spaghetti** (spa-get-ti).

» **v: vino** (vi-no) (*vino*)

SAVET

Neki suglasnici se pojavljuju samo u stranim rečima gde zadržavaju originalni izgovor:

» **j: jogging, jeans, jeep**

» **k: okay, ketchup, kiwi**

» **w: whisky, windsurf, wafer**

» **x:** Skoro da ne postoji, osim u rečima grčkog porekla: **xenofobia** (kse-no-fo-bi-a) (*ksenofobija*) i **xilofono** (ksi-lo-fo-no) (*ksilofon*).

» **y: yogurt, hobby i yacht.**

Suglasnik „c“

Italijansko c ima dva izgovora, u zavisnosti od toga koji glas sledi nakon njega.

» **Tvrdo c:** Ispred **a, o, u** ili suglasnika izgovara se kao **k: casa, colpa** (kol-pa) (*krivica*), **cuore** (kuo-re) (*srce*).

Za izgovor „k“ ispred **e i i**, dodaje se **h: che** (ke) (*šta*), **Chianti** (kian-ti) (*vrsta crvenog vina*), **Pinocchio** (pi-nòk-kjo) (*Pinokio*).

» **Meko c:** Ispred **e ili i** izgovara se kao **č: cena** (če-na) (*večera*), **città** (čit-ta) (*grad*) i **certo** (čer-to) (*sigurno*).

Za izgovor „č“ ispred **a, o ili u**, umeće se **i** koje se ne izgovara: **ciambella** (čam-bel-la) (*krofna*), **cioccolata** (čok-ko-la-ta) (*čokolada*) i **ciuccio** (čuč-čo) (*cucla*).

ZAPAMTI

ZAPAMTI

Ova šema izgovora može delovati strašno komplikovano, ali na kraju nije tako teško. Evo još jednog načina da razmišljate o tome – mali podsetnik:

Pratite ovaj obrazac:

C + i, e = izgovara se kao „č“

C + h, a, o, u, bilo koji drugi suglasnik = izgovara se kao „k“

Suglasnik „g“

ZAPAMTI

ZAPAMTI

» Italijansko **g** prati isti obrazac kao i slovo **c**. Zbog toga ga predstavljamo na isti način:

» **Tvrdo g**: Kada iza **g** slede **a, o, u** ili bilo koji suglasnik, izgovarate **g**: **gamba** (*gam-ba*) (*noga*), **gomma** (*gom-ma*) (*guma*) i **guerra** (*guer-ra*) (*rat*).

Da biste dobili glas „g“ ispred **e** ili **i**, morate staviti **h** između slova **g** i **e** ili **g** i **i**. Primeri: **spaghetti** (*spa-get-ti*) (*špageti*), **ghiaccio** (*gjač-čo*) (*led*) i **funghi** (*fun-gi*) (*pečurke*).

» **Meko g**: Kada iza **g** slede **e** ili **i**, izgovarate ga **dž**: **gentile** (*džen-ti-le*) (*ljubazan*), **gita** (*dži-ta*) (*izlet*) i **gelato** (*dže-la-to*) (*sladoled*).

Da biste dobili glas „dž“ ispred **a, o** ili **u**, morate umetnuti **i**. To **i** služi samo da ukaže na pravilan glas i ne izgovara se. Primeri su **giacca** (*džak-ka*) (*jakna*), **gioco** (*džo-ko*) (*igra*) i **giudice** (*džu-di-če*) (*sudija*).

Evo obrasca za lakše pamćenje ovih pravila:

g + i, e = izgovara se kao „dž“

g + h, a, o, u i ostali suglasnici = izgovara se kao „g“

Suglasnik „h“

Suglasnik **h** ima samo jednu funkciju: naime, da promeni glas **c** i **g** pre samoglasnika **e** i **i**. Takođe se pojavljuje u stranim rečima kao što su *hotel*, *hamburger*, i *hobby*, i u nekim oblicima konjugovanog glagola **avere** (*a-ve-re*) (*imati*), ali je uvek nemo.

Suglasnik „q“

Suglasnik **q** postoji samo u kombinaciji sa **u** koje sledi još jedan samoglasnik; odnosno, uvek nalazite **qu**. **q** se izgovara kao tvrdo **k**, i **qu** zvuči kao (ku). Primeri: **quattro** (*kua-tro*) (*četiri*), **questo** (*kue-sto*) (*ovo*) i **quadro** (*kua-dro*) (*slika*).

U početku će vas qu vući da ga izgovarate kao kv – kvatro, kvesto, kvadro. Potrudite se da umekšate v kao u ili ako govorite engleski, podseća na w. (prim. prev.)

Pojačanje glasa „k“ kad je prikazan ovim glasom, obeležava se digramom (složenim znakom) **cq**, kao u reči **acqua** (*ak-kua*) (*voda*). – prim. prev.

Suglasnik „r“

Italijansko **r** se kotrlja ili treperi na *alveolarnom grebenu* – oblasti odmah iza prednjih zuba. Potrebna je praksa. U početku, ovaj izgovor može biti nezgodan, ali vežba čini savršenim!

Evo nekoliko reči da vam pomognu da vežbate:

- » **radio** (ra-djo) (*radio*)
- » **per favore** (per fa-vo-re) (*molim*)
- » **prego** (pre-go) (*nema na čemu*)

Suglasnik „s“

Italijansko **s** se ponekad izgovara kao englesko **s**, kao u *so*. U ovom slučaju, dajemo vam izgovor kao (s). Primeri uključuju **pasta** (pa-sta) (*pasta*) i **solo** (so-lo) (*samo*). U drugim slučajevima, izgovara se kao englesko **z**, kao u *zero*; u ovim slučajevima, navodimo izgovor kao (z). Primeri uključuju **chiesa** (kje-za) (*crkva*), i **gelosia** (dže-lo-zi-a) (*ljubomora*). Izgovor zavisi od njegove pozicije unutar reči i okolnih slova. Ali ne brinite previše – prirodno ćete shvatiti razliku kako budete savladali više reči i čuli ih kako se govore.

Suglasnik „z“

Pojedinačno **z** se izgovara (dz) – kao u **zanzara** (dzan-dza-ra) (*komarac*). Kada je **z** udvostručeno, izgovarate ga oštrije, kao (c), kao u **tazza** (ta-ca) (*šolja*). Štaviše, kada je **z** praćeno slovom **i**, takođe ima ts glas, kao u reči **nazione** (na-cio-ne) (*nacija*).

Dupli suglasnici

Kada naiđete na duple suglasnike u italijanskom, morate izgovoriti svaku instancu suglasnika ili produžiti glas. Težak deo je da nema pauze između suglasnika.

Udvostručavanje suglasnika obično menja značenje reči. Dakle, da biste bili sigurni da je vaš italijanski razumljiv, dobro naglasite duple suglasnike. Da bismo vam olakšali da izgovarate reči sa duplim suglasnicima pravilno, pišemo prvi suglasnik na kraju jednog sloga i drugi na početku sledećeg, kao u ovim primerima:

- » **nono** (no-no) (*deveti*)
- » **nonno** (non-no) (*deda*)
- » **capello** (ka-pel-lo) (*jedna vlat kose*)
- » **cappello** (kap-pel-lo) (*šešir*)

Probajte još jednom:

- » **bello** (bel-lo) (*lep*)
- » **caffè** (kaf-fè) (*kafa*)
- » **occhio** (ok-kjo) (*oko*)
- » **spiaggia** (spjadž-dža) (*plaža*)

Grupe suglasnika

Određene grupe suglasnika imaju posebne glasove u italijanskom. Evo ih:

- » **gn** se izgovara kao „nj“ – **gnocchi** (njok-ki).
- » **gl**, kada ga sledi „i“, izgovara se donekle kao **-lj** u srpskoj reči *polje* u rečima kao **gli** (lji) (*član*) i **famiglia** (fa-mil-lja) (*porodica*).
- » **sc** izgovara se kao „sk“ kada dolazi pre **a, o, u, h** ili *bilo kog drugog suglasnika* – odnosno, kao u **scala** (ska-la) (*stepenice/merdevine*), **sconto** (skon-to) (*popust*) i **scuola** (skuo-la) (*škola*). Pre **e** i **i**, izgovara se kao š u *šuma*. **scena** (še-na) (*scena*), **discesa** (di-še-za) (*silazak*) i **scimmia** (šim-mja) (*majmun*).

Pokretanje vašeg italijanskog sa ključnim rečima

Svaki jezik ima izraze koje koristite tako često da skoro postaju rutina. Na primer, kada nešto date nekome i on ili ona kaže, „Hvala,“ automatski odgovarate, „Nema na čemu!“ Ova vrsta popularnog izraza je neodvojiv deo svakog jezika. Kada znate ove izraze i kako da ih koristite, na dobrom ste putu da zaista govorite italijanski

Sledeći su neki od najčešćih popularnih izraza u italijanskom (Audio 2):

PRESLUŠAJ

- » **Buongiorno!** (buon-džor-no) (*Dobro jutro!*)
- » **Mi chiamo ...** (mi kja-mo) (*Zovem se ...*)
- » **Non capisco!** (non ka-pi-sko) (*Ne razumem!*)
- » **Parla inglese?** (par-la in-gle-ze) (*Da li govorite engleski?*)
- » **Come si dice ... ?** (ko-me si di-če) (*Kako se kaže ...?*)
- » **Cosa vuol dire ... ?** (ko-za vuol di-re) (*Šta znači ...?*)
- » **Per favore/per piacere.** (per-fa-vo-re/per pja-če-re) (*Molim.*)
- » **Scusa!** (sku-za) (*Izvinil!*) (*Neformalno*)
- » **Scusi!** (sku-zi) (*Izvinite!*) (*Formalno*)

» **Mi dispiace!** (mi di-spi-a-če) (*Žao mi je!*)

» **Permesso?** (per-me-so) (*Mogu li proći/ući?*)

Italijani koriste ovaj izraz kada ulaze u prostoriju ili kada prolaze kroz gužvu.

» **Andiamo!** (an-dja-mo) (*Hajde!*)

» **Va bene!** (va be-ne) (*U redu!*)

Pravilno naglašavanje reči

Naglasak je čujni akcenat koji stavljate na slog kada govorite. U svakoj reči, jedan slog je naglašen više od ostalih. (U ovoj knjizi naglašeni slog pišemo u *kurzivu*.)

Neke reči vam daju naznaku gde da stavite naglasak: Imaju gravisni akcenat – gravis (˘) ili akutni akcenat – akut (´) iznad poslednjeg samoglasnika. Evo nekoliko primera:

» **caffè** (kaf-fe) (*kafa*)

» **città** (čit-ta) (*grad*)

» **lunedì** (lu-ne-dì) (*ponedeljak*)

» **perché** (per-ke) (*zašto*)

» **però** (pe-ro) (*ali*)

» **università** (u-ni-ver-zi-ta) (*univerzitet*)

» **virtù** (vir-tu) (*vrlina*)

Pisani akcenti se koriste u italijanskom samo ako je akcenat na poslednjem samoglasniku reči. Ako nema označenog akcenta, nije očigledno koji je naglašeni slog. Koristan savet je da većina italijanskih reči imaju naglasak na pretposlednjem slogu.

» Akcenat vam govori gde da naglasite reč.

» Srećom, samo nekoliko reči se piše na isti način i samo akcenat ih razlikuje. Ali ova mala razlika može biti veoma važna jer se menja značenje reči, kao u sledećem primeru:

e (e) (*i*) i **è** (e) (*on/ona je*) razlikuju se samo po akcentu.

ZAPAMTI

PREGLED IZGOVORA ZNAKOVA U ITALIJANSKOM JEZIKU SA SLOGOVIMA U KOJIMA SE POJAVLJUJU

Znak	Glas	Slogovi/Pravilo	Primeri
C	č	u slogovima <i>ci, ce</i>	<i>cinema, centro</i>
CI	č	u slogovima <i>cia, cio, ciu</i>	<i>arancia, bacio, ciuffo</i>
C	k	u slogovima <i>ca, co, cu</i>	<i>capri, corallo, cucina</i>
C	k	ispred suglasnika	<i>credito</i>
CH	k	u slogovima <i>che, chi, chia, chio, chin</i>	<i>che, chitarra, chiave, chiosco, chiusa</i>
CQ	k	pojačano	<i>acqua</i>
QU	ku	u slogovima <i>qua, que, qui, quo</i>	<i>quadro, quesito, quindici, quota</i>
G	g	u slogovima <i>ga, go, gu</i>	<i>gamba, gonna, gusto</i>
G	g	ispred suglasnika	<i>grande, gloria</i>
G	dž	u slogovima <i>ge, gi</i>	<i>gelato, Gibboni</i>
GH	g	u slogovima <i>ghi, ghe, ghia, ghie, ghio</i>	<i>ghirlanda, ghetto, ghiaia, ghiera, ghiotto</i>
GI	dž	u slogovima <i>gia, gio, giu</i>	<i>giardino, giorno, giusto</i>
I	i	ispred suglasnika ili na kraju	<i>Rimini, Imola</i>
I	j	(poluvokal) ispred vokala	<i>ieri, insieme</i>
GL	lj	u slogu <i>gli</i>	<i>Gigli</i>
GLI	lj	u slogovima <i>glia, glie, glio, gliu</i>	<i>figlio, foglia</i>
GLI	lj	pojačano	<i>figlio, famiglia</i>
GLI	gli	u nekoliko reči	<i>anglicismo</i>
GN	nj	ispred vokala	<i>signora</i>
GN	nj	pojačano (između dva vokala)	<i>bagno, lasagne</i>
S	s	na početku reči ispred vokala	<i>sole, sosta</i>
S	s	kada sledi suglasnika	<i>pasta</i>
S	s	ispred f, k, p, t	<i>stato</i>
SS	s	pojačano	<i>rosso, passo</i>

Znak	Glas	Slogovi/Pravilo	Primeri
S	z	između dva vokala	<i>naso, rosa</i>
S	z	ispred glasova b, d, g, l, m, n, r, v	<i>sbaglio, svelto</i>
SC	š	u slogovima <i>sce, sci</i>	<i>scena, lasciare</i>
SCI	š	u slogovima <i>scia, scio, sciu</i>	<i>sciarpa, scioperi, asciutto</i>
U	u	ispred suglasnika, slogotvorno	<i>Udine</i>
U	u	(poluvokal) u kombinacijama <i>uo, ua</i>	<i>buono, guanto</i>
Z	c	bezvučno	<i>tazza, nazione</i>
ZZ	dz	zvučno	<i>Abruzzi</i>
NZ	dz	zvučno	<i>Manzoni</i>